

1.5. SAMMALDE MITMEKESISUS

MÕTLE JA ARUTLE!

1. Nimeta kohti, kus samblad kasvavad.
2. Miks on samblad madala-kasvulised?

Eestis kasvab 530 liiki sammaltaimi.
Välimuselt võivad need olla väga erinevad.

On ka selliseid samblaid, mis meenutavad oma välimuselt vetikaid. Neil ei ole nagu vetikatelgi varsi ja lehti. Need on **maksasamblad**.

Üks enamlevinumaid samblaid Eestis on **karusammal** ehk käolina.

Karusammal kasvab niisketes metsades.

Karusammal võib kasvada kuni pool meetrit pikaks.

Kui taim mullast välja tõmmata, siis näeme, et ülemine osa on ilus roheline, alumine osa aga pruunikas.

Helvik on maksasammal.

Harilik karusammal

Altpoolt on taim hakanud juba kõdunema.

Karusambla lehed hoiduvad varrest eemale. Taim meenutab pudeliharja.

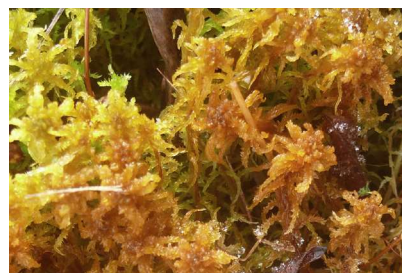
Kuival ajal tõmbab taim oma lehekesed vastu vart. Nii väheneb vee aurumine ja taim säilitab vett paremini.

Soodes ja rabades kasvavad

turbasamblad.

Eestis kasvab 37 liiki turbasamblaid.

Turbasamblad võivad olla eri värvi: pruunikad, punakad, helerohelised, kollased ja kuivanult isegi valged.

Turbasambla värvus sõltub liigist.

Turbasamblad säilitavad vett

Turbasammaldel ei ole risoide.

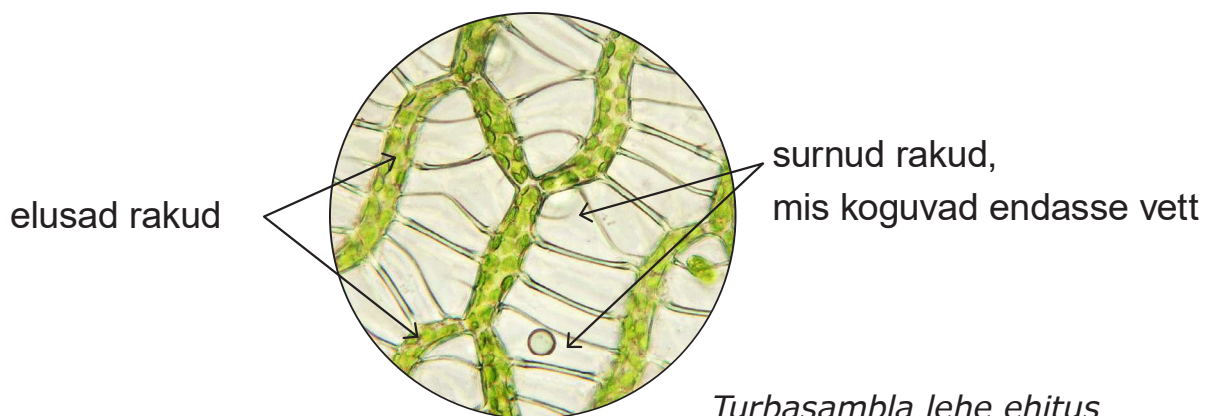
Taim kasvab pidevalt tipust ja kõduneb kogu aeg altpoolt.

Turbasammal

Turbasamblad saavad kogu vajamineva vee sademetest. Neil on erilise ehitusega lehed, mis aitavad vett paremini koguda ja hoida. Lehtedes on lisaks elusatele rakkudele suured seest tühjad surnud rakud. Taim säilitab nendes veetagavara.

Turbasammal on võimeline endasse koguma kümme kuni kakskümmend korda rohkem vett, kui ta ise kaalub.

Turbasamblad on taimed, millest tekib turvas.

Rabades on palju niiskust ja seal on happeline keskkond.

Rabavesi on hapuka maitsega.

Turbasamblad ei lagune täielikult ära. Tekib **turvas**.

Aastas tekib turvast juurde umbes 1 millimeeter.

Rabades on turbakihi paksus umbes 6 meetrit.

ÜLESANNE 1

Loe väide. Kas see kehtib karusambla (K), turbasambla (T) või maksasambla (M) kohta? Kirjuta väite lõppu vastav täht.

1. Kasvab niisketes metsades. ....
2. On rabades peamine turba tekitaja. ....
3. Samblal ei ole risoide. ....
4. Samblal ei ole lehti ega varsi. ....
5. Tal on lehtedes surnud rakud, kuhu ta kogub vett. ....
6. Kuival ajal tõmbab lehed varre ligidale. ....
7. Neil ei ole juuri. ....

Sammalde tähtsus

Sammal-taimed on looduses väga olulised.

Samblad toodavad õhku hapnikku rohkem, kui nad ise ära tarvitavad. Hapnik on oluline kõigile elusolenditele. Samblad aitavad hoida hapnikutaset õhus püsivana.

Samblad säilitavad endas palju vett. Sellega aitavad samblad hoida mullas niiskuse tasakaalu ja reguleerivad veetaset veekogudes.

Kuna samblad on vähenõudlikud taimed, siis saavad nad kasvada pinnal, kus teised taimed ei suuda. Samblad lagundavad kivimeid ja aitavad sellega kaasa mulla tekkele.

Turvas on inimestele vajalik loodusvara.

Turbast valmistatakse briketti, mida kasutatakse kütteks.

Turbaga segatud mulda kasutatakse taimede kasvatamiseks.

Turvas on hea materjal loomadele allapanuks, sest ta suudab endasse imada vedelikku.

Turvas on ka keemiatööstuse tooraine, sellest saadakse õlisid, värvaineid, tõrva ja teisi aineid.

ÜLESANNE 2

Milline tähtsus on sammal-taimedel looduses?

Milline tähtsus on neil inimestele? Rühmita tabelisse.

Toodavad rohkem hapnikku, kui ise tarbivad.

On tööstuse tooraine, sellest toodetakse õlisid, värvaineid, tõrva.

Reguleerivad veetaset veekogudes.

Aitavad kaasa mulla tekkele.

Kasutatakse küttematerjaliks.

Toodetakse kasvuturvast taimede kasvatamiseks.

On allapanuks loomadele.

Säilitavad endas vett ja hoiavad pinnases niiskust.

Tähtsus looduses	Tähtsus inimesele